

EHM2141 LOJİK DEVRELER

2024-2025 BAHAR DÖNEMİ

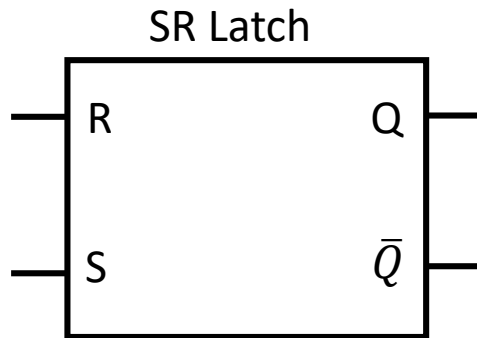
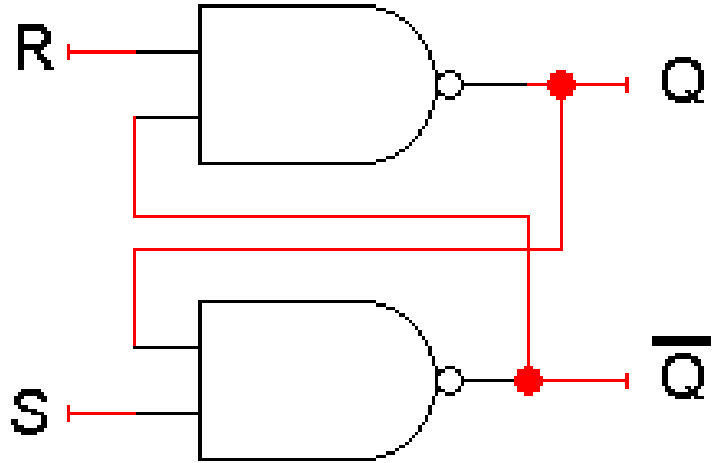
HAFTA 9 – DERS 2

17 Nisan 2025

Dr. Sibel ÇİMEN

TUTUCULAR (LATCHES), FLİP-FLOPLAR

SR Latch

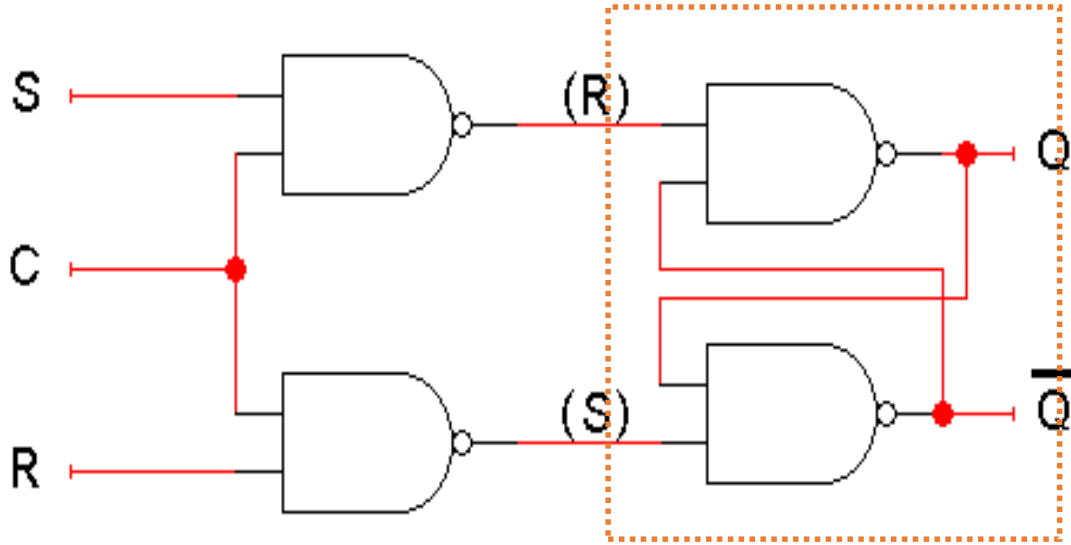

Girişler		Şimdiki Durum	Gelecek Durum		
R	S	Q(n)	Q(n+1)	Q'(n+1)	
0	0	0	1	1	Kullanılmaz
0	0	1	1	1	
0	1	0	1	0	Set
0	1	1	1	0	
1	0	0	0	1	Reset
1	0	1	0	1	
1	1	0	0	1	Saklama
1	1	1	1	0	

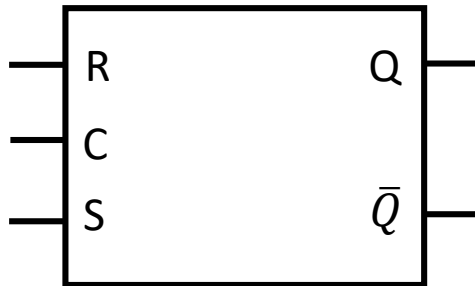
R	S	Q(n+1)
0	0	Kullanılmaz
1	0	1 (set)
0	1	0 (reset)
1	1	Q(n) Saklama

TUTUCULAR (LATCHES), FLİP-FLOPLAR

SR Latch

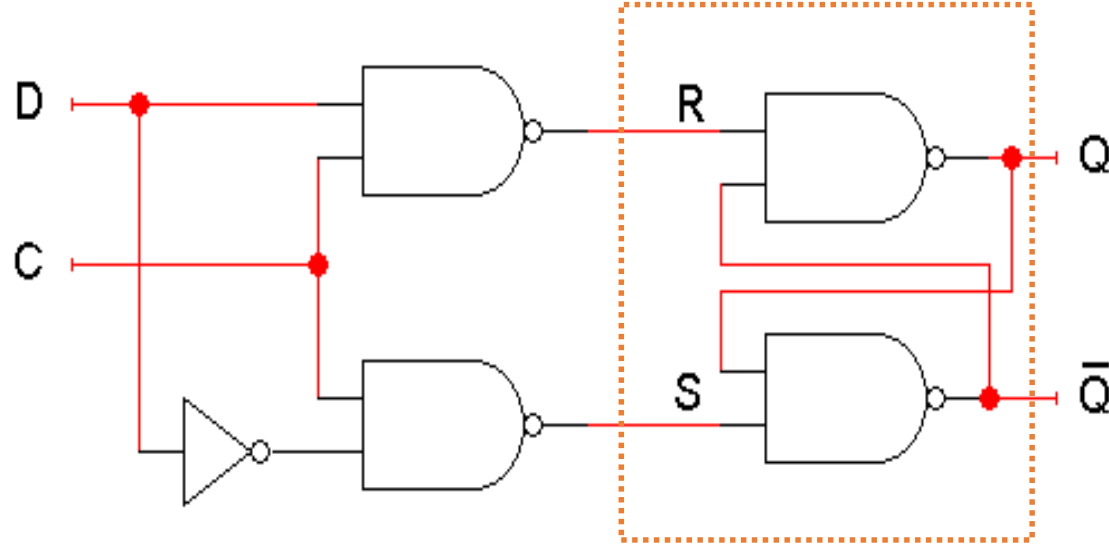
SR Latch

C	S	R	Q(n)	Q(n+1)	
0	x	x	0	0	No change (Saklama)
0	x	x	1	1	
1	0	0	0	0	Saklama
1	0	0	1	1	
1	0	1	0	0	reset
1	0	1	1	0	
1	1	0	0	1	set
1	1	0	1	1	
1	1	1	0	1	Kullanılmaz
1	1	1	1	1	

TUTUCULAR (LATCHES), FLİP-FLOPLAR

D Flip-Flop (Seviye Tetiklemeli)

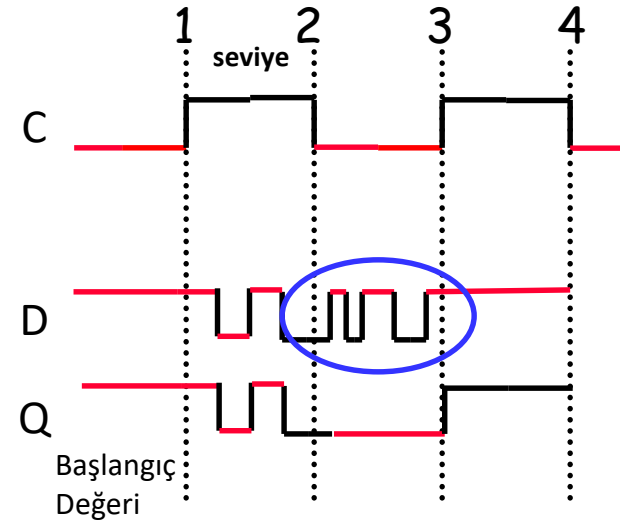
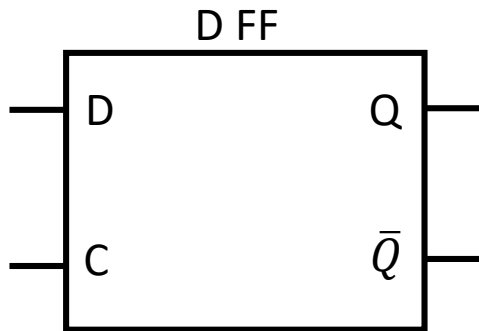

C	D	Q(n+1)
0	x	Q(n)
1	0	0
1	1	1

$$Q(n+1) = D$$

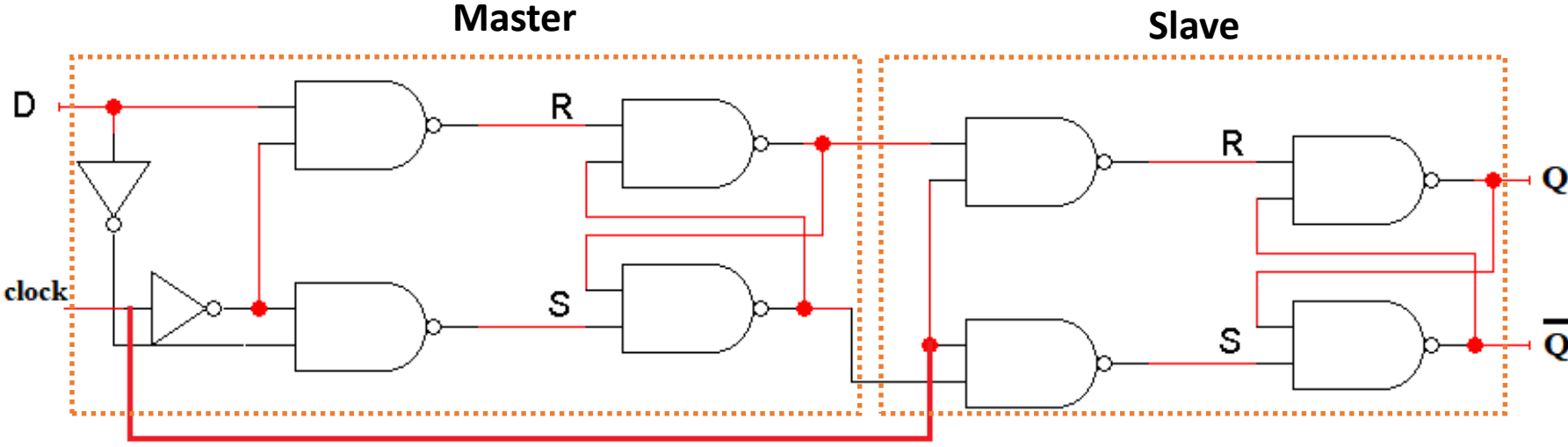
veya

$$Y = D$$

TUTUCULAR (LATCHES), FLİP-FLOPLAR

D Flip-Flop (Kenar Tetiklemeli)

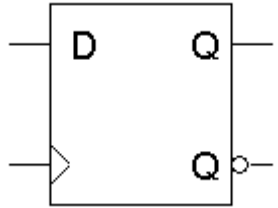

C = 0 ise:

- ❖ master latch enable olur. Ve master latch in çıkışı flip-flop'un D girişini gösterir. Eğer D değişirse master'ın çıkışı da değişir.
- ❖ slave latch disable olur. Dolayısıyla, D latch'in çıkışı onu etkilemez. Bu durumda slave latch in çıkışı dolayısıyla da flip-flop'un çıkışı flip-flop'un şimdiki durumunu gösterir.

Karakteristik Tablosu

clk	D	Q(n+1)
↑	0	0
↑	1	1

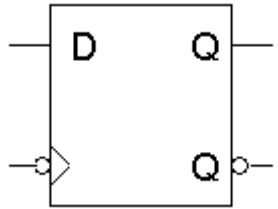
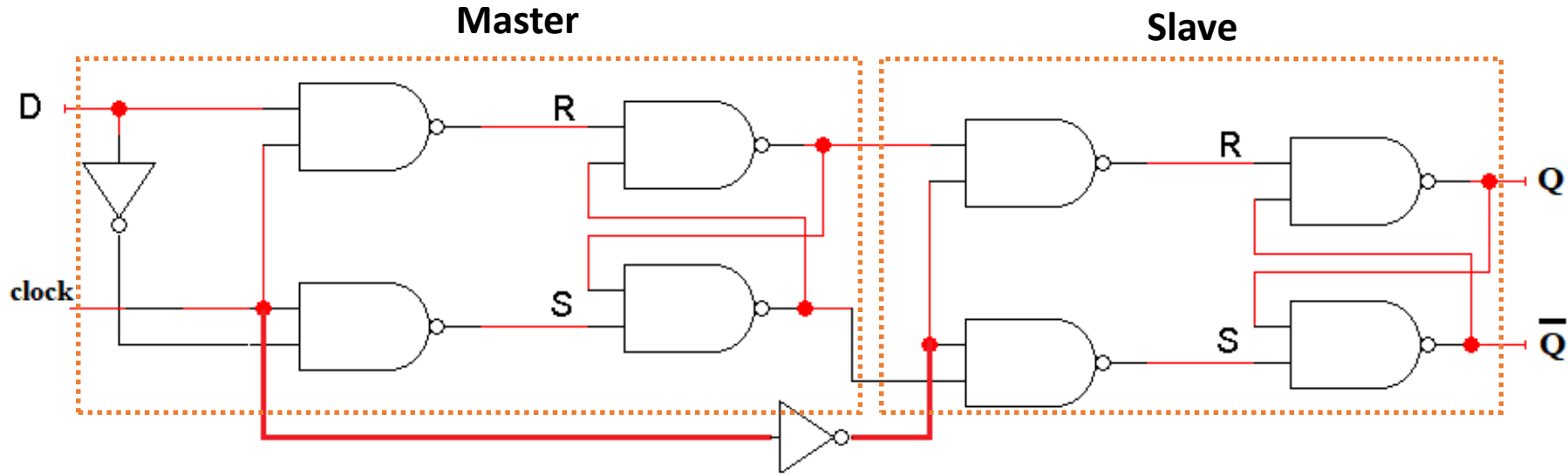
Pozitif kenar (yükselen kenar) tetiklemeli D Flip-Flop

Ardından C = 1 olurolmaz, (hatta saatin yükselen kenarında)

- ❖ Master disable olur. Çıkışı da C=1 olmadan önceki son D giriş değeri olarak kalır.
- ❖ Disable olduğu için D girişinde olacak olan değişiklikler C = 1 olduğu sürece master latchi etkilemez.
- ❖ Slave enable olur. S ve R nin değerine göre slave in çıkışı ve dolayısıyla da flipflop'un çıkışı belirlenir.

TUTUCULAR (LATCHES), FLİP-FLOPLAR

D Flip-Flop (Kenar Tetiklemeli)

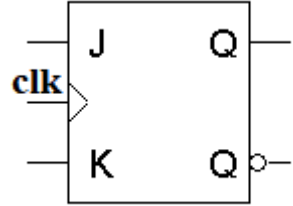
Karakteristik Tablosu

clk	D	Q(n+1)
↓	0	0
↓	1	1

Negatif kenar tetiklemeli
D Flip-Flop

TUTUCULAR (LATCHES), FLİP-FLOPLAR

JK Flip-Flop

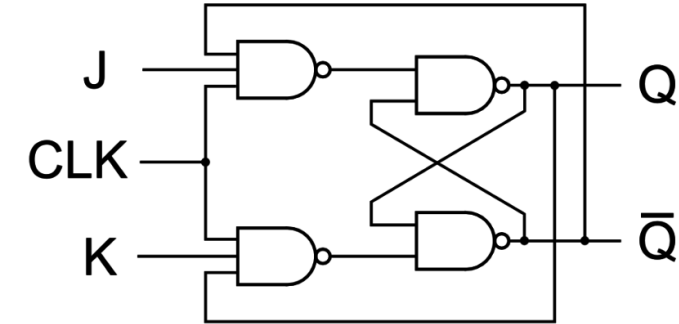
Karakteristik Tablosu

clk	J	K	Q(n+1)
0	x	x	Q(n)
1	x	x	Q(n)
↑	0	0	Q(n) (Saklama)
↑	0	1	0 (reset)
↑	1	0	1 (set)
↑	1	1	Q'(n)

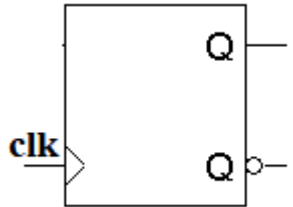
$$Q(n+1) = J \cdot \overline{Q(n)} + \overline{K} \cdot Q(n)$$

veya

$$Y = J \cdot \bar{y} + \bar{K} \cdot y$$

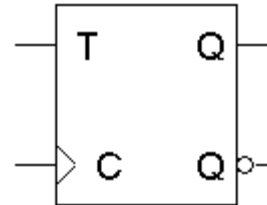
T Flip-Flop

Karakteristik Tablosu

clk	Q(n+1)
0	Q(n)
1	Q(n)
↑	Q'(n)

$$Q(n+1) = \overline{Q(n)}$$

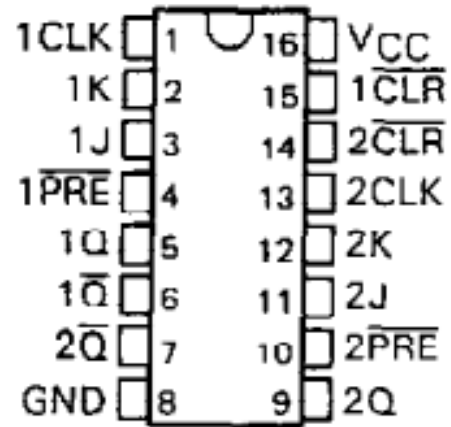
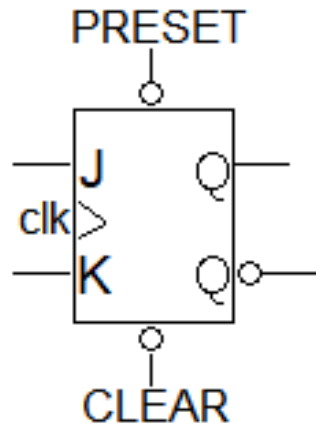

clk	T	Q(n+1)
0	x	Q(n)
↑	0	Q(n)
↑	1	Q'(n)

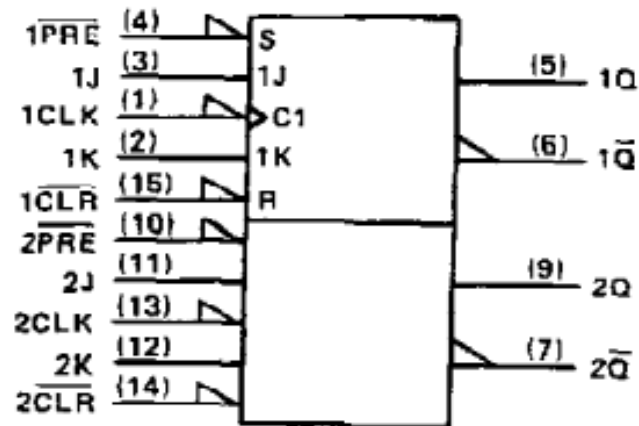
$$Q(n+1) = T \cdot \overline{Q(n)} + \bar{T} \cdot Q(n)$$

TUTUCULAR (LATCHES), FLIP-FLOPLAR

74LS112- (Dual JK Flip-Flop)

logic symbol[‡]

FUNCTION TABLE (each flip-flop)

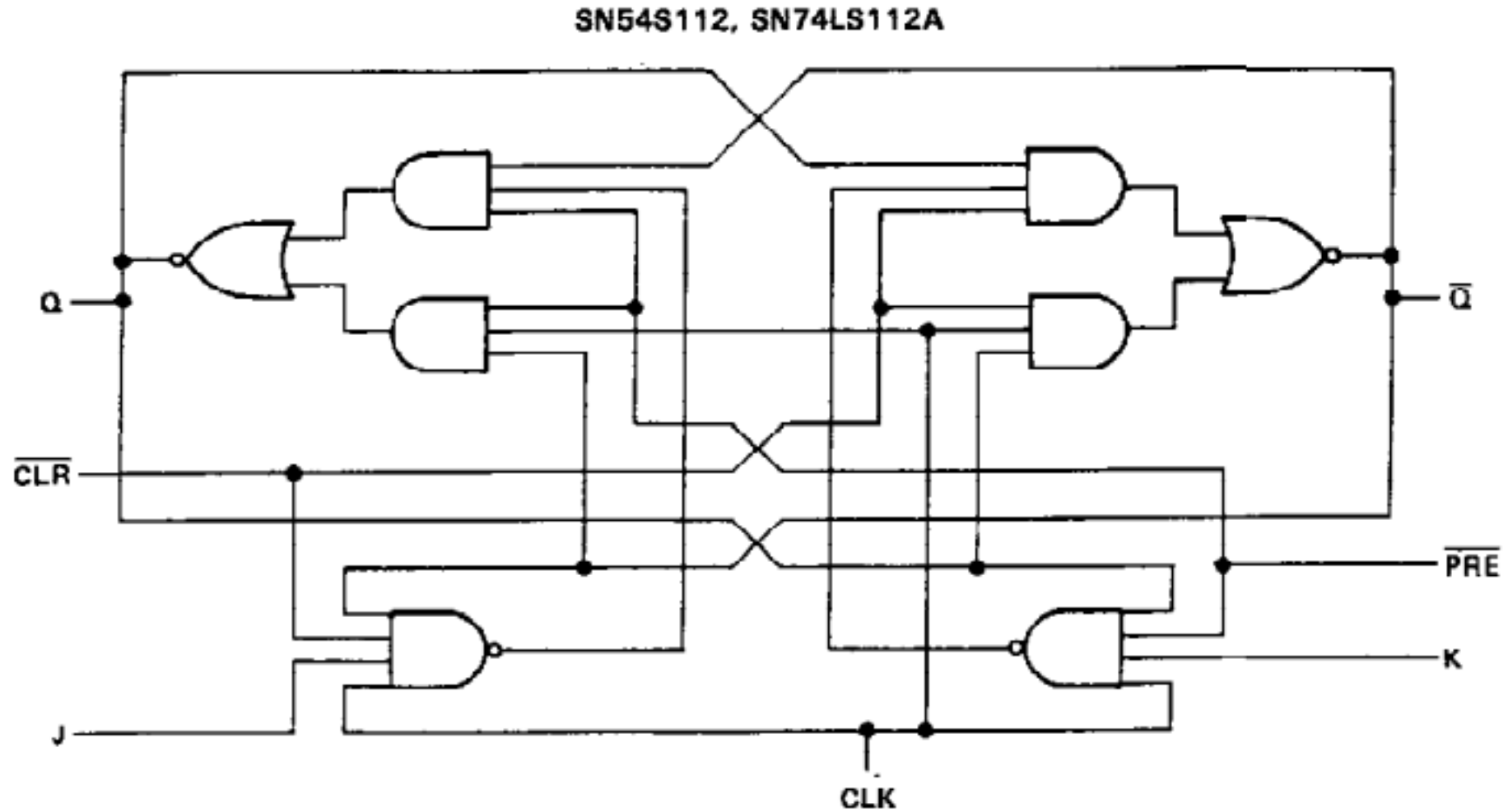
INPUTS					OUTPUTS	
PRE	CLR	CLK	J	K	Q	$\bar{Q}$
L	H	X	X	X	H	L
H	L	X	X	X	L	H
L	L	X	X	X	H [†]	H [†]
H	H	↓	L	L	Q ₀	$\bar{Q}_0$
H	H	↓	H	L	H	L
H	H	↓	L	H	L	H
H	H	↓	H	H	TOGGLE	TOGGLE
H	H	H	X	X	Q ₀	$\bar{Q}_0$

[‡]This symbol is in accordance with ANSI/IEEE Std 91-1984 and IEC Publication 617-12.

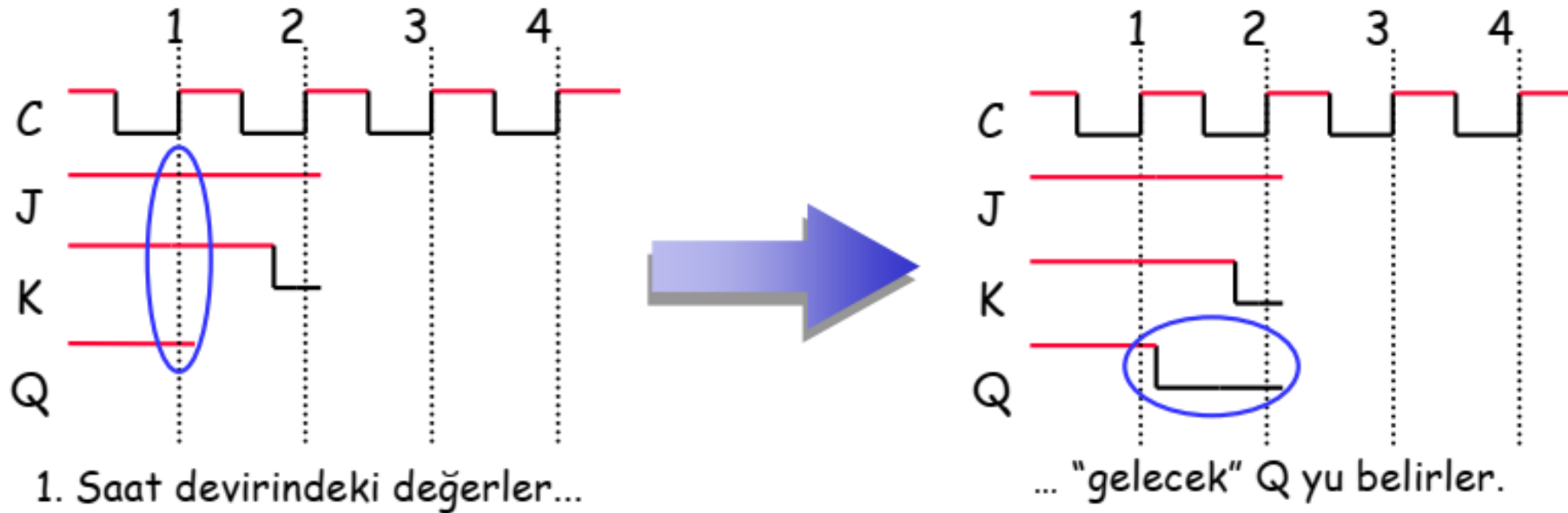
TUTUCULAR (LATCHES), FLİP-FLOPLAR

74LS112- (Dual JK Flip-Flop)

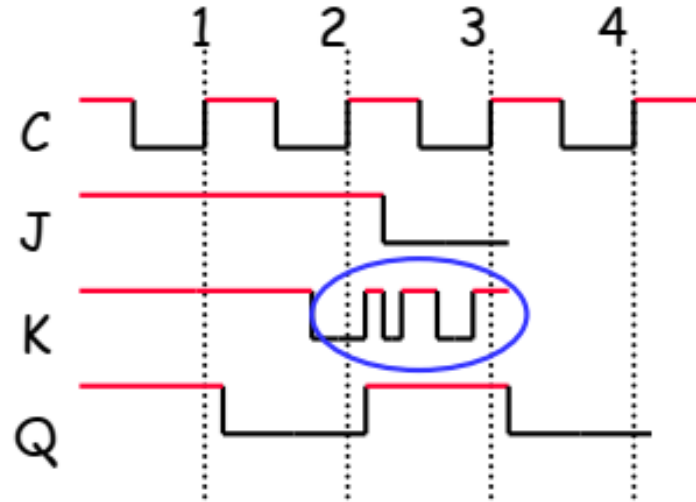
TUTUCULAR (LATCHES), FLİP-FLOPLAR

- JK flip-flop zamanlama diyagramı örneği: 1. pozitif saat kenarında $J=1$, $K=1$ ve $Q(1) = 1$. O halde gelecek durum $Q(2) = Q(1)' = 0$ oluyor.
- $Q(2)$ 1. pozitif saat kenarının hemen ardından 0 değerini alır. Artık bu değer şimdiki durumdur ve 2. pozitif saat kenarına kadar değişmez.

TUTUCULAR (LATCHES), FLİP-FLOPLAR

- Eğer flip-flop pozitif kenar tetiklemeli ise, çıkışlar sadece girişlerin pozitif kenardaki değerlerine göre değişir. Aşağıdaki diyagramda bu konu incelenmektedir:
  - K ikinci ve üçüncü pozitif kenarlar arasında birden fazla kere değişmektedir.
  - Ancak, K'daki bu değişimden bağımsız olarak, üçüncü pozitif kenardaki giriş değerleri olan $K=1$, $J=0$ ve $Q=1$ değerleri bir sonraki durumu etkileyecek ve Q nun değeri 0'a değişecektir.

TUTUCULAR (LATCHES), FLİP-FLOPLAR

- **Saat** çıkışı sürekli olarak belirli bir periyot ile 0 ve 1 arasında değişen özel bir devre elemanıdır.

saat periyodu

- Saat'in 1'den 0'a değişmesi ile başlayan ve tekrar 1 oluncaya kadar geçen süreye **saat periyodu**, veya **saat devir süresi** denilir.
- **Saat frekansı** saat periyotunun tersidir. Birimi ise **hertz** dir.
- Saatler genellikle devrelerin senkronizasyonu için kullanılır. Devrelerde belli işlemlerin başlaması için tetikleme amaçlı kullanılırlar. Örneğin, latch'e yazma işlemi gibi.
- Birden fazla devre aynı saati kullanırsa senkronizasyon sağlanmış olur. Bu, insanların senkronizasyon için saat kullanmalarına benzer bir durumdur.
  - Saat, belleğe yazacağımız zamanı bildirir.
  - Flip-flop ise, kesin olarak belirlenen zamanda belleğe yazma işlemini gerçekleştirmeyi sağlar.
  - Bu ikisi birlikte kullanılırsa, bellek zamanlaması problemini göz ardı ederek devrelerimizi tasarlayabiliriz.

REFERANSLAR:

1. 'Lojik Devreler', Tuncay UZUN Ders Notları, http://tuncayuzun.com/Dersnot_LDT.htm, 2020.
2. 'Lojik Devre Tasarımı', Taner ASLAN ve Rifat ÇÖLKESEN, Papatya Yayıncılık, 2013.
3. M. Morris Mano, Sayısal Tasarım (Çeviri), Literatür Yayıncılık: İstanbul, 2003.